

OKRESNÝ ÚRAD POVAŽSKÁ BYSTRICA	
- 1 -	
Dňa: 19-02-2021	
0005912/2021	2021/000781
	Vyhavuje: INE PNR

Okresný úrad Považská Bystrica
Odbor starostlivosti o životné prostredie
Centrum 1/1 Považská Bystrica 01701

Váš list číslo/zo dňa
OU-PB-OSZP-2021/000781-028

Naše číslo
CHKOSV/ 67-001 /2021

Vybavuje
Ing. Kalafusová

Pov. Bystrica
18.2. 2021

Vec: Stanovisko k „Preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami na vodnom toku Domanižanka v rkm 5,14 v meste Považská Bystrica“ – zámer- písomné konzultácie s povoluujúcim orgánom

A. Vstupné údaje

Predmet: „Preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami na vodnom toku Domanižanka v rkm 5,14 v meste Považská Bystrica“ - Zámer

Podklady:

Regionálny Územný Systém Ekologickej Stability okresov Púchov a Považská Bystrica, 2005.

Slovenská agentúra životného prostredia: Katalóg vybraných adaptačných opatrení na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy vo vzťahu k využitiu krajiny, 2018, Banská Bystrica

Šlezinger, M., Úradníček, L. Vegetační doprovod vodních toků a nádrží. Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., Brno, 2002, 132.

Cvachová, A., et al. Kategorizácia ekosystémov vodných tokov z hľadiska ochrany prírody a krajiny. Metodické listy č. 14. Slovenská agentúra životného prostredia, Centrum ochrany prírody a krajiny, Banská Bystrica, 1999.

Just, T., Přírode blízke úpravy vodných tokov, in Ochrana Přírody ČR 2010, č.6.

Šíbl, J. et al. Ochrana Fauny V Slovenskej Republike, Učebné texty pre všetky formy vzdelávania .

Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, 1999

Smernica EP a Rady 200/60/ES z 23. októbra 2000 Rámcová smernica o vode (ďalej „RSV“)

Ward, J.W., Stanford, J.A., 1993: An ecosystem perspective of alluvial rivers: connectivity and the hyporheic corridor. J. North.Am. Benthol. Soc. 12/1: 48 – 60.

Ward, J.W., Stanford, J.A., 1995: The serial discontinuity concept: extending the model to floodplain rivers. Regulated Rivers: Research & Management, Vol. 10: 159 – 168.

Biomonitoring.sk, terénne prieskumy pracovníkov ŠOP SR.

Vodný plán Slovenska (aktualizácia 2015)

Plán manažmentu povodňových rizík v čiastkových povodiach SR (2015)

Zámer „Preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami na vodnom toku Domanižanka v rkm 5,14 v meste Považská Bystrica“ ENGOM, s.r.o

B. Stanovisko

Identifikácia územia:

Okres Považská Bystrica - územná pôsobnosť CHKO Strážovské vrchy, 1.stupeň ochrany v zmysle platného zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.

VII. Hydrický biokoridor –potok Domanižanka: Predstavuje neregulovaný, prirodzene

meandrujúci vodný tok so zachovalými brehovými porastami aluviálnych jelšín, predstavujúci biotop vydry riečnej chráneného živočícha európskeho významu.

Ekologicky významný segment krajiny: Vodný tok Domanižanka – kvalitné, prevažne obojstranne vyvinuté brehové porasty zo stromových vrúb a jelší s významnou pôdochrannou funkciou a dôležitý tok z hľadiska ichthyofauny. Biotop vydry riečnej.

Hodnotenie z hľadiska ochrany prírody a krajiny:

Na dotknutom území sme potvrdili výskyt niekoľkých druhov chránených živočíchov európskeho a národného významu:

Vydra riečna (*Lutra lutra*): zachovalý vodný tok s dostatočne rozvinutými brehovými porastami predstavuje biotop tohto chráneného živočícha, ktorý ho obýva a nachádza tu vhodné podmienky pre existenciu. Dobrý ekologický stav vodného toku vyplýva o. i. aj zo spôsobu doterajšieho využívania priľahlej krajiny na poľnohospodárske účely, čo vodný tok negatívne neovplyvňuje a umožňuje mu prirodzene modelovať riečnu nivu.

Bystruška potočná (*Carabus variolosus*): jej biotopom sú pobrežné pozemky, kde nachádza dobré topické (mŕtve ležiace drevo poskytuje úkryt) a trofické podmienky.

Rybárik riečny (*Alcedo atthis*): jeho biotopom je neregulovaný prirodzene tečúci vodný tok so zachovalou fluviálnou dynamikou, ktorá je kľúčová pre tvorbu vhodných hniezdnych podmienok pre tento druh.

Vodnár potočný (*Cinclus cinclus*): jeho biotopom je neregulovaný prirodzene tečúci vodný tok s priľahlými zachovalými pobrežnými biotopmi, ktoré sa podieľajú na kvalite a kvantite spoločenstiev bentických organizmov, ktoré sú z potravného hľadiska kľúčové.

V brehových porastoch hniezdi množstvo druhov vtákov: trasochvost horský (*Motacilla cinerea*), strnádka žltá (*Emberiza citrinella*), kolibkárik čipčavý (*Phylloscopus collybita*), penica hnedokrídla (*Sylvia curruca*), penica čiernohlavá (*Sylvia atricapilla*), oriešok hnedý (*Troglodytes troglodytes*), pinka lesná (*Fringilla coelebs*), žlna zelená (*Picus viridis*), stehlík pestrý (*Carduelis carduelis*), sýkorka bielolica (*Parus major*), drozd čierny (*Turdus merula*), drozd plavý (*Turdus philomelos*), **muchar sivý (*Muscicapa striata*)**. Výskyt niekoľkých druhov netopierov je tiež vysoko pravdepodobný (v roku 2019 bol uskutočnený chiropterologický prieskum na vodnom toku v katastri obce Prečín v neregulovanej časti toku Domanižanka, kde sa potvrdil výskyt 11 druhov netopierov, charakter brehovej vegetácie je veľmi podobný.) Preto navrhujeme uskutočniť podrobný chiropterologický prieskum aj v tomto riešenom území.

Šírka brehových porastov sa pohybuje od brehovej čiary vodného toku po každej strane osobitne od 5 do 20 m.

Brehová vegetácia, tvorená drevinami, je vyvinutá v rôznej šírke od brehovej čiary (5-20m), priemety korún približne siahajú do plošného rozptylu koreňovej sústavy. Betónový múr umiestnený nad koreňovou sústavou by mal deštruktívny účinok na koreňový systém drevín a obzvlášť stromov v brehovom poraste. Rastliny dýchajú aj koreňmi (obzvlášť jelše a vrby). Umiestnenie protipovodňového múru/valu v takejto bezprostrednej blízkosti stromov (podľa projektu by zasiahol priamo do brehových porastov) by mal negatívny vplyv na tento biotop, a tým pádom na ekosystém rieky.

Zámer plánovanej činnosti sa týka výrazného zásahu do riečnej nivy a nerešpektuje plne šírku rozvinutých brehových porastov z prirodzeného nárastu, taktiež nerešpektuje v plnom rozsahu tzv. meandrový pás vodného toku.

Niva je ploché údolie, jeho stavbu, vegetáciu i faunu utvára a ovplyvňuje činnosť vodného toku. Riečne nivy sú špecifickým vnútrozemským ekosystémom, ktorý môžeme z ekologického hľadiska považovať za ekoton medzi suchozemským a vodným prostredím, je to zložitý a krehký systém vzťahov prepájajúcich celú krajinu. Niva patrí v strednej Európe k najmladším geologickým a geomorfologickým útvarom, jej vývoj prebiehal a prebieha s rôznou intenzitou po celú dobu holocénu. Zaplavovaná niva je charakteristická vysokou dynamikou prirodzených disturbancií vplyvom povodní - v detailnom meradle a v meradle celého krajinného ekosystému nivy je v stave trvalej dynamickej stability. S tým súvisí aj vývoj pôd – fluvizemí, ktoré patria k najproduktívnejším pôdam s nasýteným sorpčným komplexom. Významnou vlastnosťou fluvizemí je skutočnosť, že proces akumulácie je kombinovaný sukladaním naplavených zemín v procese povodní.

Odstavením podstatnej časti riečnej nivy od záplav sa ovplyvní aj pôda. Čo nie je v zámere obsiahnuté. Dynamika je rozhodujúcim činiteľom, bez ktorého rieka nemôže plniť očakávanú ekologickú funkciu. Vtesnaním rieky do protipovodňových múrov sa tieto fluviaľne procesy degradujú. Tým by došlo k vyvedeniu rieky z rovnováhy, ktorá prebieha medzi eróziou a sedimentáciou. Rieka, ktorá môže plne rozvinúť svoju dynamiku, eroduje počas zvýšeného vodného stavu svoje riečisko a počas nízkeho vodného stavu v riečisku prevláda sedimentácia. Pri veľkých povodniach, kedy je niva zaplavená, môže povodňová vlna infiltrovať do štrkopieskov a zväčšuje tak zásoby podzemnej vody. Preto nemožno chápať povodne ako negatívne javy v životnom prostredí. Táto hydraulická spojitosť podzemných vôd s vodným tokom je často narušená vodohospodárskymi úpravami toku alebo nivy. Vodohospodárskymi úpravami prirodzeného nivného režimu môžu byť hydrologické pomery nivy (najmä odtokové pomery a možnosti zásobovania podzemných vôd z povodní) úplne degradované. Podzemné vody plnia funkciu zásobárne, z ktorej sa neprestajne dopĺňajú rieky, čo vyrovnáva prietoky v obdobiach sucha. Prietok v prirodzenej časti vodného toku Domanižanka je omnoho vyrovnanejší ako v zregulovanej časti v nižšom riečnom km, kde v období sucha tečie minimum vody a dochádza k úhynu rýb (SRZ in verb).

Eróznou a akumulácnou činnosťou vody sa vyvíjajú meandre v rámci meandrového pásu. *Meandrový pás* je pás územia, v ktorom vodný tok meandruje a v ktorom sa nachádzajú aj opustené meandre a mŕtve ramená.

Laterálna (bočná) spojitosť rieky a jej nivy je podobne významná ako pozdĺžna konektivita vodného toku. – kľúčová pre fungovanie riečneho ekosystému.

Vodný tok Domanižanka v dobrom ekologickom stave predstavuje **biotop chránených živočíchov európskeho významu**.

Návrh riešenia a odôvodnenie:

V súčasnej dobe je jednoznačný trend smerujúci k ochrane riečnych ekosystémov. Európska únia si do roku 2030 stanovila cieľ v rámci Stratégie na ochranu biodiverzity a to obnovu voľne tečúcich riek v podobe odstraňovania prekážok na tokoch a obnovu záplavových území. Podľa vodného plánu nie je v dobrom stave takmer polovica tokov na Slovensku, príčinou tohto stavu sú ľudské zásahy do riečnych ekosystémov - zhoršenie ekologického stavu, morfológického stavu vodných tokov a znečistenie. Zdravé rieky a celá riečna krajina nám poskytujú ekosystémové služby ako je samočistenie vôd, zadržiavanie vody v krajine, zmierňovanie dosahov zmeny klímy a iné.

Podzemné vody v riečnom alúviu (hypporeál) sú ovplyvňované stavom povrchových vôd a to najviac závisí od spôsobu a miery využívania priestoru v nive vodného toku.

Prirodzené rieky v zmysle celého riečneho ekosystému (riečny ekosystém tvorí prepojená rieka s nivou) majú schopnosť samočistenia, ktoré zahŕňa množstvo procesov: fyzikálnych, chemických, biologických. Zásahmi do riečneho ekosystému, medzi ktoré patrí aj nerešpektovanie záplavových území, dochádza k strate týchto ekosystémových služieb. Preto je v katalógu vybraných adaptačných opatrení na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy vo vzťahu k využitiu krajiny **zvýraznená ochrana brehovej vegetácie**. „Brehová vegetácia je najvhodnejším pozdĺžnym brehovým spevnením - zabezpečuje odolnosť brehov, keďže je jedným z najlacnejších a najefektívnejších riešení na zabezpečenie vysokej kvality vody vo vodných tokoch, **podzemných zdrojov vody**. Za týmto účelom sa v priečnej štruktúre sprievodnej vegetácie rozlišujú 3 zóny:

1. **Vnútna zóna**, v ktorej kvalitné brehové porasty chránia brehy pred účinkom prúdiacej vody, eróznym zmyvom a tienia tok. Typická šírka zóny je **5-8 metrov**, príp. aj viac.
2. **Stredná zóna**- jej šírka závisí od rádu vodného toku, plošného rozsahu zatopenia pri storočnej vode a od existencie mokradí, teda **3-100 m**. Funkciou tejto zóny je oddelenie vodný tok od priľahlých pozemkov využívaných iným spôsobom.
3. **Vonkajšia zóna** vytvára nárazníkovú- tlmivú zónu o šírke **min. 4,5 m**, ktorá má funkciu v zachytávaní okrajových efektov.“

Vplyvom klimatickej krízy bude otázka pitnej vody kľúčová, a to nielen z celosvetového meradla. Je vysoko pravdepodobné, že vplyvy klimatickej zmeny negatívne ovplyvnia vodnú bilanciu. Jedným z riešení sú prírode blízke opatrenia, ktoré by mali byť uplatňované v rámci manažmentu vodných tokov.

Výskyt chránených živočíchov hovorí o doposiaľ vysokej kvalite biotopov, ktoré vedia plniť dostatočne svoje funkcie – poskytujú spoločnosti ekosystémové služby.

Poškodenia v zmysle negatívneho vplyvu na riečne morfogenetické procesy súvisiace priamo s ekologickým stavom vodného toku, fungovaním riečného ekosystému, by mali byť veľmi dobre zvážené.

Protipovodňový múr negatívne ovplyvní morfogenetické prirodzené procesy prebiehajúce na rieke tým, že rieku, ktorá voľne meandrovala vtesná do úzkeho pásu, za ktorým nebudú prebiehať tieto prirodzené procesy formujúce riečnu nivu, ovplyvňujúce klímu a kvalitu vody.

Prírodný komplex alúvia rieky predstavuje **ekologicky významný segment krajiny, biokoridor a biotop viacerých chránených druhov živočíchov** viazaných na zachovalé riečne ekosystémy a jeho ochrana je dôležitá pre zachovanie biodiverzity tohto územia.

Naprojektovaný protipovodňový múr podľa predloženej projektovej dokumentácie nerešpektuje tzv. meandrový pás. Realizáciou hodnoteného zámeru by došlo k významnému poškodeniu uvedených prvkov regionálneho územného systému ekologickej stability. Vplyv na prvky R-ÚSES -u je nedostatočne vyhodnotený v predloženej dokumentácii - v zámere. Ďalej nie sú dostatočne vyhodnotené dôležité predpokladané negatívne vplyvy: poškodenie existujúcich biotopov chránených druhov živočíchov európskeho a národného významu, zníženie biodiverzity sledovaného úseku vodného toku a pobrežných pozemkov a z pohľadu predpokladaných zásahov je veľmi významným očakávaný kumulatívny vplyv navrhovaných činností s už existujúcimi úpravami toku v minulosti.

Na základe tu uvedeného s predloženým zámerom „Preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami na vodnom toku Domanižanka v rkm 5,14 v meste Považská Bystrica“ z hľadiska záujmov ochrany prírody nemožno súhlasiť. Správa CHKO Strážovské vrchy týmto vyjadruje nesúhlasné stanovisko.

Pre zachovanie dobrého ekologického stavu rieky, čo predstavuje okrem iného biotop chránených druhov živočíchov európskeho významu je potrebné:

zachovať priestor pre neobmedzené fluviálne procesy v riečnej nive – rešpektovať priestor pre prirodzené meandrovanie rieky Domanižanka v predmetnej lokalite. To znamená rešpektovať a zachovať meandrový pás a záplavové územie bez protipovodňových stavebných zásahov. Tým sa zabezpečí plnenie viacerých ekosystémových služieb: dopĺňanie zásob podzemných vôd čistou vodou, fungujúce samočistiace procesy, funkčný hydrický biokoridor, vplyv na klimatické procesy, rekreačná funkcia a pod.

Existujúci val z pôdy nespevňovať betónom, nevysádzať nepôvodné druhy rastlín a drevín do tohto pôdneho valu.

Výstavbu umiestniť mimo záplavové územia a tým pádom bude zachovaný aj meandrový pás vodného toku.

S pozdravom

Ing. Beňadik Machciník
poverený riadením Správy CHKO Strážovské vrchy